

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a sociálních studií

MICHAL ŽŮREK

III. ročník – kombinované studium

Obor : Pedagogické asistentství

**K PROBLEMATICE KOUŘENÍ A PREVENCI
V POŽÁRNÍ OCHRANĚ U MLADISTVÍCH**
Bakalářská práce

Vedoucí práce : PhDr. Lenka Holá, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Lenky Holé Ph.D a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

Ve Zlíně dne

vlastnoruční podpis autora

Poděkování:

Děkuji vedoucímu své diplomové práce, PhDr. Lence Holé, Ph.D., za poskytování cenných rad. Děkuji také těm, kteří se zasloužili o konečnou podobu této práce a umožnili mi získat potřebná data k výzkumu.

OBSAH :

ÚVOD	5
1. Problematika kouření	7
1.1 Složení cigarety	8
1.2 Zdravotní následky způsobené kouřením	10
1.3 Protikuřácká legislativa v ČR	11
1.4 Dokumenty EU týkající se kontroly tabáku	12
1.5 Nebezpečí vznikající odhozením nedopalku.....	13
2. Řešení problematiky kouření	16
2.1 Pomoc ze strany rodiny	16
2.2 Prevence a pomoc ze strany školy	17
2.3 Odborná pomoc	18
2.4 Celosvětové řešení problematiky kouření	18
3. Požární ochrana	20
3.1 Funkce požární ochrany	20
3.2 Jednotky požární ochrany	21
3.3 Sekce spadající pod požární ochranu a jejich funkce.....	22
3.4 Spolupráce HZS s ostatními složkami integrovaného záchranného systému	23
4. Prevence v požární ochraně	26
4.1 Funkce prevence v požární ochraně.....	27
4.2 Státní požární dozor jako součást prevence	28
4.3 Spolupráce prevence HZS s orgány veřejné a státní správy	29
4.4 Prevence požárů u dětí	31
5. Praktická část	34
5.1 Vymezení cíle práce	39
5.2 Charakteristika a popis vzorku.....	39
5.3 Popis užitých metod	40
5.4 Popis vlastního výzkumu	41
5.5 Vlastní výsledky.....	42
5.6 Diskuse.....	49
5.7 Závěr	50
Literatura	52
Seznam zkratk	
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Problematika kouření je v současné době jedním z nejzávažnějších světových problémů, který by neměl být opomíjen.

Počet kuřáků hojně stoupá a to především kuřáků mladistvých. Podle mého názoru by k tomu nedošlo, kdyby nebyla zanedbána prevence od všech složek, které prevenci představují, tak ze strany zákonů. Ty jsem důkladně prostudoval a podle mého názoru jsou opravdu benevolentní k této drogové závislosti. Sám jsem nekuřák a s kuřákem jsem se nesetkal ani v mé rodině, ale to není důvod, aby mě tato problematika nechávala klidným, hlavně když vidím, jak velké procento české, tak i světové populace holduje tomuto druhu drog. Kuřáci říkají, že nemůžu pochopit jejich logiku a uvažování, ale chápu jedno, kouření způsobuje fatální zdravotní problémy a to by si měli všichni uvědomit. Je smutné vidět malé děti, které ještě nemůžou chápat, jaké důsledky pro ně kouření může mít do budoucna a je právě na učitelích, školách, rodičích a ostatních složkách, aby se tomu pokusily co nejefektivněji zabránit, protože cesta ze závislosti je mnohem těžší, než cesta do ní.

Při zpracovávání teoretické části o kouření jsem si povídal s několika kuřáky z mého okolí a jejich slova se často podobala tomu, co jsem se dočetl v odborné literatuře. O to více jsem se ujistil, že má práce je opravdu o aktuálním problému, nikoliv jen o zaplnění stránek zbytečným psaní.

Téma jsem si vybral nejen proto, že bych chtěl poukázat na tento nešvar dnešní doby v kontextu se zdravím, ale i proto, že jsem zaměstnancem Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje a chtěl bych na problematiku kouření nahlédnout z pohledu požárně bezpečnostního.

Má pracovní pozice je operační technik telefonního centra tísňového volání a dnes a denně řešíme požáry způsobené odhozeným nedopalkem. Nikdy jsem těmto událostem nepřikládal větší váhu, až do doby, kdy jsem viděl ve statistice alarmující čísla obětí, zraněných a škod na majetku.

Řekl jsem si, že využiji možnosti přístupu k interním zdrojům hasičského záchranného sboru a zkusím tuto problematiku alespoň trochu zpracovat.

Byl jsem potěšen a zároveň překvapen, že i hasičský záchranný sbor České republiky není k této problematice lhostejný a vyvinul velice zajímavý preventivně výchovný program na školení dětí v problematice požární ochrany, který je tématem mé praktické části.

Při jeho zpracování jsem měl možnost nahlédnout do několika hodin tohoto programu a sledovat práci mých vyškolených kolegů a pohlížet nejen na jejich pedagogické schopnosti, ale i odborné znalosti v této problematice.

Cílem mé bakalářské práce je charakterizovat kouření jako rizikový faktor v oblasti požární ochrany a kvalitního života. Dále zmapovat činnosti prevence jako důležitých součástí výchovy mladistvých proti kouření. Cílem praktické části je charakterizovat program „Hasík“ v ČR a Zlínském kraji a zmapovat jeho efektivitu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Problematika kouření

Kouření, pokud se u něj projeví závislost, je podle Mezinárodní klasifikace nemocí psychiatrické onemocnění s diagnózou F17. K rozvoji vedou všechny druhy užívání tabáku. Psychoaktivní látka nikotin, který v organismu působí podobnými mechanismy jako heroin či kokain se váže na specifické receptory v mozku a jejich aktivací vyvolává vyplavování různých chemických látek, které navozují změny v psychickém stavu (různé neurotransmitery, hormony). Obdobné pochody se stejnými následnými subjektivními prožitky však v těle člověka vznikají i na jiné podněty (pochvala, úspěch, dobré jídlo, tělesná aktivita, příjemná společnost, kulturní a sportovní zážitky). Lidé, kteří mají nedostatek těchto přirozených podnětů, sahají častěji k účinnějším a s menší námahou dostupným podnětům, které však mají závažné rizikové vedlejší účinky (kouření, alkohol, drogy) (Hrubá, Matějová, 2001, s. 101).

Již ve starověku se setkáváme s inhalací různých dýmů. Například k léčbě melancholie bylo doporučeno inhalovat kouř z dýmajícího kravského trusu. Kouření tabákových listů zavedli američtí Indiáni z kmene Hurónů, kteří kouřili tabákové listy při svých náboženských obřadech. Listy tabáku byly u nich používány k léčebným účelům, při léčení kožních problémů. Kouři tabáku připisovali i psychické účinky. Stimuloval je k rituálním tancům, k meditacím a představám o budoucím světě, pomáhal v boji proti únavě, bolestem a hladu. První Evropané, kteří se setkali s tabákem, byli námořníci Kolumbovy výpravy.

V roce 1512 byl tabák přivezen do Portugalska a pak do Francie, kde se také začal pěstovat (Kozák, 1993, s. 9).

Jedním z prvních propagátorů kouření v Evropě byl cestovatel, obchodník a pirát Philip Morris, který žil na dvoře anglické královny Alžběty. Dodnes se po něm jmenuje jedna ze značek cigaret. Měl kdysi na královském dvoře spor o to, že umí zvážít cigaretový kouř.

Dnes bychom snad měli nějaké složité přístroje, které to dovedou, ale on neměl k dispozici téměř nic. Až na primitivní klenotnické váhy se dvěma miskami. Protože

nikdo z dvořanů, včetně královny nevěřil, že je něco takového možné, vsadil se a sázku vyhrál. Jak to vyřešil? Váha cigaretového kouře ve své podstatě znamená váhu zplodin (dehet, nikotin, oxidy uhlíku, karcinogenní uhlovodíky), kterými si kuřák znečišťuje plíce při vykouření cigarety.

Do českých zemí se tabák dostal až koncem 16. století v době panování Rudolfa II., když Turci vpadli do Uher. Pravděpodobně jedním z prvních kuřáků v českých zemích byl Mikuláš Dačický z Heslova.

Postupně se však začal objevovat i odpor k užívání tabáku a zákazy a tresty za kouření. Za Papeže Urbana VIII. byli kuřáci exkomunikováni z církve. Ten také vydal bulu odsuzující tabák v jakékoli podobě. Kuřáci byli trestáni i v Rusku, Turecku a jiných zemích. Důvodem bylo přesvědčení, že tabák způsobuje sterilitu, demenci, dýchací problémy atd. Kouření cigaret se rozšířilo zejména mezi muži v první polovině 20. století. Mezi ženami se rozšířilo kouření až po druhé světové válce. V poválečném období bylo kuřáctví tak nápadným zvykem, že někteří odborníci se zabývali dokonce „patologií nekuřáctví“ s poukazem na to, že váleční zločinci (Hitler, Mussolini) byli nekuřáci, zatímco vůdcové osvobozeneckých armád kouřili (Kozák, 1993, s. 10).

1.1 Složení cigarety

Ve vzduchu znečištěném cigaretovým kouřem bylo prokázáno více než 5 000 látek, které vznikají při procesu hoření. Podle odhadů však skutečný počet látek obsažených v kouři může být 10krát až 20krát vyšší, tedy více než 100 000 látek.

Cigaretový kouř je složen asi z 90 % z tzv. plynné fáze a zbytek tvoří rozptýlené částice. V plynné fázi jsou nejdůležitějšími látkami oxid uhelnatý (CO), čpavek, kyanidy, dusičnany, acetaldehyd, akrolein, aceton, benzen, nitrosamidy a mnoho dalších látek. Ve formě částic se v cigaretovém kouři nachází nikotin, fenoly, dehty, benzapyren, indol, karbazol, DDT, radioaktivní polonium 210 a další. Mezi hlavní a nejnebezpečnější látky obsažené v cigaretovém kouři patří oxid uhelnatý, nikotin a dehty (Žaloudíková, Hrubá, 2006, s. 11-12).

Cigaretový kouř obsahuje následující složky:

Nikotin

Nejvíce nebezpečnou a také návykovou složkou u cigarety je bezesporu nikotin, který má v dnešní době nálepku nejčastěji používané drogy na světě.

Nikotin je droga – látka vyvolávající závislost. Velmi rychle vstupuje do krevního oběhu a dostává se k nervovým buňkám mozkové tkáně. Jedním vdechem kouře dostane kuřák „svoji“ dávku nikotinu do mozku už během 7 sekund (injekčním podáním dosáhne nikotin mozkových buněk za 25 s). V mozkové tkáni působí nikotin na uvolňování četných biologických aminů, především katecholaminů (např. adrenalin), které jsou příčinou zvýšené srdeční činnosti (vyšší tepová frekvence), zvýšeného krevního tlaku, zúžení cév a krevních kapilár (Sander, L, Gilman a Zhou Xun, 2006, s. 366-367).

Dehet

Dehet je pevný podíl cigaretového kouře, který se uchyťává v dýchacích cestách a v plicích. Pokud přestane kuřák kouřit, trvá polovinu doby co kouřil, než se úplně zbaví všeho dehtu. Jedná se o látku karcinogenní a cigarety s vyšším obsahem dehtu potencují vznik rakoviny plic více než cigarety s nižším obsahem dehtu. Dehet způsobuje tzv. ranní kuřácký kašel, který se zklidní se zapálením první ranní cigarety a je příčinou dlouhotrvajícího zánětu dýchacích cest. Průměrný kuřák, který kouří krabičku denně, dostane do svých plic každý rok 150ml dehtu (Česká koalice proti kouření, složení tabákového kouře [on-line], 2008).

Oxid uhelnatý (CO)

Oxid uhelnatý vzniká nedokonalým spalováním tabáku a cigaretového papíru. CO se pevně váže na červené krevní barvivo hemoglobin přenášející kyslík. Navázáním CO na hemoglobin vzniká karboxyhemoglobin, na který se kyslík díky vazbě CO a hemoglobinu nemůže navázat. Chronické působení CO ovlivňuje nervový systém a také vytváří podmínky pro vznik srdečně-cévních onemocnění, především ischemické choroby srdeční, srdečního infarktu a infarktu mozku (mozkové mrtvice) (Svobodová, Kozák, 1986. s. 37).

Kokarcinogeny

Kokarcinogeny sice nemají schopnost vyvolat růst nádorů, ale jejich přítomnost stimuluje účinnost vlastních karcinogenů. Tyto účinky byly nejprve zjištěny u krotonového oleje, dále tyto účinky mají látky, jako jsou fenoly a některé mastné kyseliny. Mezi ostatní látky nacházející se v tabákovém kouři a podporující rakovinné bujení patří fluorantén, naftalén, metylindoly a metylkarbazoly (Svobodová, Kozák, 1986. s. 37).

V médiích pozorujeme velmi často, že nějaký výrobek nebo lék byl stažen z prodeje kvůli zdravotnímu riziku u části populace. U cigaret pozorujeme vysoké zdravotní riziko pro celou populaci, a přesto se cigarety nejen nestahují z prodeje, ale dokonce je povoleno tvořit na ně reklamu. Dokonce nejsme ani schopni zabránit prodeji cigaret dětem.

1.2 Zdravotní následky způsobené kouřením

Tabákový kouř v prostředí je klasifikován jako lidský karcinogen. U dětí způsobuje pasivní kouření vyšší výskyt nemocí dolních cest dýchacích, jako jsou pneumonie, bronchitida, kašel. Je příčinou sníženého plicního růstu a opakovaných zánětů středního ucha. Může způsobit astma, způsobuje také syndrom náhlého úmrtí dítěte (SIDS-Sudden Infant Death Syndrome) (Králíková, 2004, s. 206).

Pokud jsme se dostali k problematice dopadu kouření na lidské zdraví, tak zde vyjmenujeme jen pár z mnoha zdravotních následků, jako jsou problémy s dýchacím systémem, který je první kontaktní místo našeho těla s cigaretovým kouřem, a proto je ohrožen nejvíce. Dále to jsou ranní kuřácký kašel, nabourávání imunitního systému, způsobuje kornatění cév. Avšak největším problémem zůstává rakovina plic neboli bronchiální karcinom. Tento nádor plic je velmi zrádný, jelikož se jeho přítomnost zjistí zpravidla velmi pozdě, kdy je již velmi složitě léčitelný. Zatím nebyla vyvinuta žádná účinná screeningová metoda, která by odhalila počátky nádoru. Více než 90% rakoviny plic vzniká v důsledku kouření, jak aktivního, tak pasivního. S množstvím vykouřených cigaret se riziko rakoviny plic zvyšuje. Proto je velmi důležitá prevence vzniku rakoviny plic. Nekouřit. Ani pasivně (Kozák, Kráčíková, 2007. s. 130).

Poškození organismu kouřením je široké:

- je hlavní příčinou rakoviny plic a průdušek, zhoubných nádorů v dutině ústní, hrtanu a jícnu,
- přispívá ke vzniku rakoviny ledvin, slinivky břišní, močového měchýře a děložního čípku,
- je významným rizikovým faktorem v rozvoji nemocí srdce a cév (aterosklerózy, ischemické choroby srdeční, infarktu myokardu, mozkové mrtvice)
- je hlavní příčinou chronických nemocí dýchacího ústrojí (chronické bronchitidy, rozedmy plic),
- významným způsobem přispívá ke vzniku vředové choroby žaludku a dvanácterníku, poruch menstruačního cyklu, poruch vývoje plodu v těhotenství (spontánní potraty, předčasné porody, nižší porodní váha novorozence),
- vyvolává závažné poruchy vývoje i funkce spermií, kuřáci jsou častěji neplodní,
- ovlivňuje předčasnou tvorbu vrásek a rozvoj degenerativních změn kůže spojených se stárnutím,
- působí dráždivě na sliznice horních dýchacích cest (Králíková, 2004, s. 53).

1.3 Protikuřácká legislativa v ČR

V České republice platí od 1. 1. 2006 takzvaný „protikuřácký zákon“. Jedná se o zákon č.379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

Mezi nejdůležitější body „protikuřáckého zákona“ patří:

- Zákon zavedl především zákaz kouření ve školách, v kinech a divadlech, sportovních halách, v budovách státních úřadů, na vlakových nástupištích, zastávkách tramvají a autobusů a na dalších veřejně přístupných místech,
- Podnikateli, který prodá tabák osobě mladší 18 let, hrozí pokuta 50.000 korun,
- Společnosti, která prodá tabák osobě mladší 18 let, hrozí pokuta až 500.000 korun,
- Zákon zakazuje prodej menšího balení cigaret než po 20 kusech (zákon č.379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami).

Mezi další platnou legislativu související s kouřením patří:

- Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami,
- Zákoník práce Vyhláška č. 137/2004 Sb.: O hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných,
- Zákon č. 40/1995 Sb. (novelizován zákonem č. 132/2003 Sb.): O regulaci reklamy,
- Zákon č. 231/2001 Sb.: O rozhlasovém a televizním vysílání,
- Vyhláška č. 344/2001 Sb.: Vyhláška Ministerstva zemědělství, kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky,
- Zákon č. 353/2003 Sb. (novelizován zákonem č. 217/2005 Sb.): O spotřebních daních,
- Vyhláška č. 275/2005 Sb.: Vyhláška Ministerstva financí, kterou se stanoví postup při zpracování návrhů cen pro konečného spotřebitele u cigaret,
- Vyhláška č. 113/2005 Sb.: Vyhláška Ministerstva o způsobu označování potravin a tabákových výrobků,
- Vyhláška č. 467/2003 Sb. (novelizováno vyhláškou 276/2005 Sb.): Vyhláška Ministerstva financí o používání tabákových nálepek při značení tabákových výrobků,
- Zákon č. 258/2000 Sb.: O ochraně veřejného zdraví,
- Zákon č. 251/2005 Sb.: O inspekci práce (Zákon 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005 o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů ve znění zákonů č. 225/2006 Sb., č. 274/2008 Sb. a č. 305/2009 Sb.).

1.4 Dokumenty EU týkající se kontroly tabáku

Již od roku 2004 se v Evropě začaly podnikat opatření zejména proti kouření na veřejných prostranstvích, v barech, restauracích a kavárnách. Tato opatření přijala většina států v Evropské unii, včetně České republiky, např. Belgie, Bosna a Hercegovina, Černá hora, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Litva,

Lotyšsko, Německo, Norsko, Nizozemí, Malta, Makedonie, Řecko, Španělsko, Velká Británie.

Evropská unie – V roce 1989 přijala Rada ministrů zdravotnictví členských zemí ES rezoluci o zákazu kouření v prostorách určených veřejnosti. Rada vyzvala členské země k přijetí závazných opatření podle individuální národní praxe (Protikuřácká legislativa v Evropě [on-line], 2009).

Mezi další dokumenty týkající se kontroly tabáku v EU patří:

- Usnesení Rady 96/C 374/04 ze dne 26. listopadu 1996 o omezování kouření v Evropském společenství,
- 30. 1. 2007 tzv. Zelená kniha - K Evropě bez tabákového kouře: možnosti politiky na úrovni EU,
- 18. 11. 1999 Závěr Rady 2000/C 86/03 - Závěr Rady ze dne 18. listopadu 1999 o boji proti spotřebě tabáku,
- 5. 6. 2001 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/37/ES - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/37/ES ze dne 5. června 2001 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových výrobků,
- 2. 12. 2003 Doporučení Rady 2003/54/ES - Doporučení Rady 2003/54/ES ze dne 2. prosince 2002 o preventivních opatřeních proti kouření a snaze o zlepšení tabákové kontroly,
- 26. 5. 2003 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/33/ES - Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. května 2003 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se reklamy na tabákové výrobky a sponzorství souvisejícího s tabákovými výrobky (Protikuřácká legislativa v Evropě [on-line], 2007).

1.5 Nebezpečí vznikající odhozením nedopalku

Hoření je proces, při kterém mezi sebou vzájemně reagují hořlavá látka a oxidační prostředek (nejčastěji vzdušný kyslík) za vývinu tepla, světla a zplodin hoření (Mikulka, Mikulka, Piňos, 2004, s. 19).

Každý dnes ví, že kouření škodí zdraví. Toto varování ministerstva zdravotnictví je na každé krabičce cigaret. Ovšem jedno vážné varování tam nenajdeme, a to že kouření je jednou z vůbec nejčastějších příčin vzniku požárů s tragickými následky. Požáry zapříčiněné cigaretami každoročně způsobí úmrtí několika osob a nezanedbatelné majetkové škody (MV – generální ředitelství HZS ČR – tisková zpráva, 2008. s. 3).

V letech 2003 – 2007 způsobilo kouření celkem 4 578 požárů, ty si vyžádaly úmrtí 102 osob a dalších 415 osob bylo při těchto požárech zraněno. Majetkové škody přesáhly 333 mil Kč. Rok 2010 byl z pohledu požárů způsobených kouřením nejhorší za poslední léta, hasiči evidují nejvíce těchto požárů od roku 2003, nejvyšší počet zraněných minimálně od začátku 90. let a požáry způsobené kuřáky za sebou zanechaly také vůbec největší majetkové škody ve sledovaném období.

Přestože požáry způsobené kouřením tvořily v posledních 5 letech jen zhruba 4 % z celkového počtu požárů, zapříčinily 15 % ze všech úmrtí při požárech a zhruba 8,5 % ze všech zranění při požárech. Častými oběťmi jsou například lidé, kteří se rozhodnou zakouřit si v posteli nebo děti, které se kvůli hře se zapálenými cigaretami těžce popálí (MV- generální ředitelství HZS ČR, Požární ochrana, 2004, s. 32).

Problém souvislosti mezi kouřením a značným počtem požárům však neřeší jen ČR, ale i další státy. Podle provedených průzkumů dochází v 11 zkoumaných evropských zemích každoročně ke zhruba 10 000 požárům, které způsobily cigarety, a tyto požáry každoročně usmrtily na 460 osob a dalších 1600 je při nich zraněno (MV – generální ředitelství HZS ČR – tisková zpráva, 2008. s. 4).

Mezi bezpečnostní pravidla při zacházení s cigaretou patří :

- Nikdy si nezapalovat ani nekouřit, pokud si sednete do křesla či dokonce lehnete do postele. Každým rokem hasiči evidují smrt několika lidí, kteří usnuli s cigaretou v ústech (mnohdy i zmoženi alkoholem), cigareta spadla na pokrývku, polštář nebo jiný hořlavý materiál a následný požár skončil tragickým úmrtím dotyčné osoby,
- Mimořádně nebezpečná je kombinace kouření a alkoholu, popř. jiných drog,
- Neuhašené zbytky cigaret v domácnosti ani venku nikdy neodhazovat. Hasiči každou chvíli likvidují hořící trávu, křoviny, ale i odpadkové koše či světlíky zapálené právě od nedopalků cigaret,

- Dochází i k požárům, které byly způsobeny odhozením neuhašeného nedopalku z okna automobilu, či vlaku. Pokud zapálená cigareta spadne do suchého porostu, je zaděláno na požár (MV-generální ředitelství HZS ČR, Požární ochrana 2004, s. 14).

Na dokreslení závažnosti problematiky kouření z hlediska požární ochrany lze uvést několik konkrétních příkladů.

- V úterý 29. 1. 2008 ráno vyjeli hasiči k požáru domu v obci Nová Ves na Litovelsku. Na místě zjistili, že požár v horním patře rodinného domu je již uhašen. Na chodbě v silně zakouřeném domě však našli mrtvého muže. Příčinou tohoto požáru byl podle vyšetřovatele nedopalek cigarety.
- V sobotu 21. 10. 2006 pozdě večer byli hasiči v Liberci přivoláni k požáru zahradní chatky, ze které se dvěma náhodně kolemjdoucím mezitím podařilo vytáhnout popáleného muže. Tomu již bohužel nebylo podle zdravotnických záchranářů pomoci. Usmrcený muž zřejmě usnul se zapálenou cigaretou, která způsobila tuto tragédii (MV – generální ředitelství HZS ČR – tisková zpráva, 2008, s. 7-8).

2. Řešení problematiky kouření

Mnoho kuřáků uvažuje o tom, že by kouření zanechali nebo se o to pokoušejí, někteří z nich opakovaně. Jisté je, že zanechat kouření není lehké a často to vyžaduje veliké úsilí. Každý kuřák je jiný a také každému bude vyhovovat jiný způsob pomoci. Asi nejdůležitější složkou prevence by měla být rodina, ve které dítě vyrůstá a která mu předává důležitý základ do života. Mezi další složky prevence proti kouření patří bezesporu škola a působení pedagogů, tak i odborných pracovníků a lékařů.

Hlavním úkolem prevence je vytváření a podpora ochranných prvků a eliminace rizikových faktorů tj. vytvořit takové společenské klima, které podporuje zdravý životní styl, odmítá drogy, klade důraz na včasnou prevenci a léčení.

Cílem prevence je předcházet škodám způsobených návykovými látkami. Účinná prevence musí ovlivnit chování ve smyslu podpory zdraví. Preventivní strategie lze rozdělit na dvě skupiny. Jednou skupinou je snižování nabídky, tj. aby v případě návykových látek byly tyto méně dostupné a druhou skupinou je snižování poptávky (Říčan, Krejčířová a kol., 1997, s. 202).

2.1 Pomoc ze strany rodiny

Rodinné prostředí bývá ve většině případů prvním místem, kde se dítě s preventivním působením setkává. Děti jsou ovlivněny hodnotami, které ctí jejich rodiče, a jejich příkladem. Rodiče mohou udělat v prevenci zneužívání návykových látek následující:

1. Pomoci dítěti ubránit se nevhodné společnosti.
2. Uvědomit si, že jsou pro své dítě vzorem.
3. Dítě by mělo vyrůstat v láskyplném prostředí – prevence citové deprivace.
4. Posilovat sebevědomí dítěte, pomoci mu vypěstovat si silnou vůli, zásadovost.
5. Získat důvěru dítěte.
6. Vytvořit zdravá pravidla a omezení a kontrolovat jejich dodržování.
7. Pomoci dítěti přijmout důležité životní hodnoty.
8. Najít dítěti zájmovou činnost, která by mu hodnotně vyplnila volný čas.
9. Najít si vždy na dítě čas, popovídat si s ním, vyslechnout jej.

10. Mluvit s dítětem o kouření a jeho následcích, stejně jako i o jiných návykových látkách.
11. Naučit dítě pečovat o své zdraví a umět si je chránit.
12. Mít přehled, s jakými lidmi se dítě stýká.

Rodiče by měli znát varovné signály – nevolnost, zažloutlé prsty, typický zápach atd. Energie a čas vynaložený do výchovného působení na dítě se v mnohém vrátí zpět ve formě nezávislého, sebevědomého, zodpovědného jedince, který bude vědět, co je pro něj správné a prospěšné a co mu může naopak ublížit a uškodit (Nešpor, K. 2004, státní zdravotní ústav).

Je prokázáno, že děti rodičů kuřáků kouří častěji, než děti rodičů nekuřáků. Kouření rodičů je jedním z hlavních rizikových faktorů vzniku kuřáctví dětí a je druhým nejlepším prediktorem kuřáctví dítěte v dané rodině. Další okolností předpovídající vznik kouření je kouření starších sourozenců. Ti jsou ještě vážnějším vzorem kuřáctví než rodiče. Pokud kouří oba rodiče a starší sourozenec, je pravděpodobnost vzniku kuřáctví u dítěte čtyřikrát větší než u dítěte v nekuřácké rodině (Kozák, 1993, s. 54).

2.2 Prevence a pomoc ze strany školy

Školní drogová prevence působí komplexně na žáky školy stejně jako primární drogová prevence. Zahrnuje dlouhodobé cíle, všechny aktivity a strategie spojené s prevencí užívání drog na školách, zdravý životní styl, informuje o pravidlech a zákonech o drogách a jejich zneužívání, informuje o účincích všech drog, snižování poptávky po drogách mezi dětmi a mládeží, rozvíjení sociálních a osobních kompetencí žáka. Školní prevence, na rozdíl od primární prevence, probíhá pouze ve školním prostředí. Stát využívá školní prostředí k preventivnímu působení na děti a mládež, protože v tomto prostředí se pohybuje velké množství dětské populace. Ta zde tráví několik let. Je tedy možné na děti a mládež preventivně působit dlouhodobě, což je nejefektivnější. Navíc je velmi pravděpodobné, že se téměř každý žák v průběhu školní docházky setká s nějakou drogou, i když to nemusí být přímo ve školním prostředí (Gallá, M., Aertsen, P., Daatland, CH. a kol., 2005, s. 11-12).

I když je dětský kuřák opakovaně přistižen při kouření cigaret ve škole, jsou možnosti školy napravit dětského kuřáka omezené. S postihy za nedodržení školního řádu v souvislosti s návykovými látkami by měly být děti dopředu seznámené. Když se objeví u

žáka zvýšené rizikové faktory, snaží se dítěti ve škole poskytnout pomoc nejdříve třídní učitel, výchovný poradce, mohou se přizvat rodiče dítěte. Někdy je problém vážnější, že je potřebné vyhledat pomoc odborníků, např. obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu. Řešit problém mimo školní prostředí je někdy prospěšnější, zvláště pokud je na straně žáka nebo rodičů patrná výrazná nedůvěra ke škole (Nešpor, K., Csémy, Pernicová, 1996, s. 15).

2.3 Odborná pomoc

Terciální prevence se snaží zmírnit v co největší míře důsledky, které přináší konzumace jakékoliv drogy jeho uživateli. Síť léčebných zařízení, kontaktních center, terapeutických komunit, specializovaných ordinací lékařů a dalších pomoc poskytujících organizací pečuje o osoby závislé na návykových látkách, které užívají drogu i přes to, že jim škodí na zdraví, působí problémy v osobní a sociální oblasti atd. Tito lidé buď nevidí svou konzumaci drog jako problematickou nebo svou situaci takto vidět odmítají, či jim schází silná motivace skončit s drogou (Nešpor, K. 2007, s. 170).

O tyto osoby se společnost stará v programu nazvaném „harm reduction.“ Program si klade za cíl u těchto klientů minimalizovat poškození jejich tělesného a psychického zdraví a sociálního kontaktu. Program nevyžaduje po drogově závislé osobě, aby začala abstinovat, ale pomáhá konzumentovi, aby se jeho situace pokud možno nezhoršila. Odborná zařízení nabízí pomoc formou zdravotnické péče, rad, psychosociálních terapií, farmakologie, informačních letáků. Kromě toho nabízí odborné konzultace, nejčastěji telefonické, nejen pro klienty, ale také pro rodiče, děti, pedagogické pracovníky. V terciální prevenci je v současnosti problematika kouření tabákových výrobků na okraji zájmu společnosti. V popředí zájmu je nyní problematika související s konzumací nelegálních drog (Nešpor, K. 2007, s. 170).

2.4 Celosvětové řešení problematiky kouření

V současné době celosvětově 30% populace kouří. Na světě umírají v důsledku kouření 4,9 milionů lidí ročně, v roce 2020 to bude již 10 milionů (z toho 70% v rozvojových zemích) a v roce 2050 bude souhrnný počet těchto úmrtí půl miliardy.

Kromě závažného celosvětového zdravotního dopadu je tabák zodpovědný i za problémy sociální, ekologické a porušování lidských práv (1,7% světové deforestace, nekontrolované užívání pesticidů v rozvojových zemích).

Před 10 lety bylo pouze 50% světového trhu otevřeno nadnárodním tabákovým firmám (mnoho zemí mělo státní tabákový monopol), v současné době mají přístup prakticky k celému světu.

Podle zpráv WHO a Světové banky je příčinou nárůstu kuřáctví neomezený trh. V současné době neexistuje žádné omezení mezinárodního trhu, které by se týkalo tabáku. Naopak mnoho mezinárodních dohod (např. GATT, TRIPS&NAFTA) mohou stát v cestě kontrole tabáku a často napomáhají nadnárodním společnostem ve vstupu na trhy rozvojových zemí.

Mezi možnostmi, jak vyřešit problematiku kontroly tabáku patří především **Rámcová úmluva**, ta umožní přenos poznatků a principů kontroly tabáku ze zemí, kde existují, do zemí, kde jsou třeba. Toto opatření bude zahrnovat mezinárodní fond i mezinárodní registr odborníků na kontrolu tabáku, kteří budou schopni a ochotni pomoci ostatním ke kontrole tabáku.

Řešení Rámcové úmluvy :

- Posílení spolupráce mezi úředníky, kteří mají vliv na uplatňování právních předpisů, aby se pašování tabáku dostalo pod kontrolu,
- Zákaz „duty-free“(bezcelního) prodeje,
- Povinné licencování všech tabákových výroben a skladů, aby se zajistilo zdanění tabákových výrobků ještě před tím, než opustí továrnu v zemi, kde jsou vyrobeny,
- Povinnost, aby všechny právní požadavky na okolování tabákových výrobků byly splněny ještě před tím, než opustí továrnu v zemi, kde jsou vyrobeny (Rámcová úmluva o kontrole tabáku [on-line], 2003).

3. Požární ochrana

Vzhledem k tomu, že nelze vyloučit vznik požáru či jiné mimořádné události kdekoli na území České republiky (dále jen „ČR“), je zapotřebí vytvořit určitý systém jednotek požární ochrany, který plošně v celé ČR zabezpečí účinnou pomoc do určitého časového limitu s určitým množstvím sil a prostředků (hasičů, požární techniky a dalších prostředků požární ochrany) (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 92).

Základním posláním požární ochrany (dále jen „PO“), je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí a které vyžadují provedení záchranných, resp. likvidačních prací (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 93).

3.1 Funkce požární ochrany

Původně byl systém PO vybudován pro hašení požárů. S technickým rozvojem společnosti ovšem vyvstala potřeba zasahovat nejen u požárů, ale i u dalších událostí - dopravních nehod, havárií s únikem nebezpečných látek a ropných látek, živelních pohrom, apod. V tomto trendu se systém profiluje i nyní (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 94).

Principem systému PO je, aby:

- ochrana majetku občana, právnické nebo podnikající fyzické osoby před požáry, resp. jinými mimořádnými událostmi, nebyla v minimální úrovni limitována jen možnostmi obce, ve které bydlí nebo mají majetek,
- obec v případě žádosti o pomoc při záchraně životů a majetku nebyla limitována vlastní momentální solventností nebo dobrovolnou ochotou toho, kdo může pomoc poskytnout.

Svým účelem je tedy systém jednotek PO vybudován jako represivní nástroj proti vzniklým požárům, živelním pohromám a jiným mimořádným událostem. Jednotky PO mají za úkol provést likvidaci požáru, ovšem nemají za úkol učinit veškerá opatření vedoucí k likvidaci živelních pohrom a jiných mimořádných událostí, ale pouze opatření nutná k odstranění bezprostřední hrozby ohrožení života, zdraví, majetku a životního prostředí.

Toto je nutné si uvědomit z toho důvodu, že se musí stanovit hranice možností jednotek při provádění zásahu a tím zabezpečit i to, že svým zásahem jednotky PO neuškodí z důvodů nekompetentních a neodborných postupů (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 95).

3.2 Jednotky požární ochrany

Jednotkou požární ochrany (dále jen „jednotka PO“) se rozumí organizovaný systém tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky požární ochrany (výbava automobilů, agregáty, apod.).

Jednotky PO působí buď v organizačním řízení, nebo v operačním řízení. Organizačním řízením se rozumí činnost k dosažení stálé organizační, technické a odborné způsobilosti sil a prostředků požární ochrany k plnění úkolů jednotek PO. Tímto se rozumí činnost související s udržováním a zvyšováním odborné a fyzické způsobilosti hasičů (školení, výcvik), údržbou požární techniky a dalších prostředků požární ochrany, apod. (Vyhláška č. 247/2001 sb. O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany ve znění vyhlášky č.226/2005 sb. s. 2).

Dle zřizovatele jednotky PO a vztahu osob, vykonávajících činnost v těchto jednotkách, ke zřizovateli jednotky PO se jednotky PO dělí na:

1. jednotky hasičského záchranného sboru kraje (HZS kraje), které jsou součástí hasičských záchranných sborů krajů a jsou zřizovány státem. V těchto jednotkách vykonávají činnost příslušníci hasičského záchranného sboru kraje jako své povolání ve služebním poměru,
2. jednotky sborů dobrovolných hasičů obce (dále jen „SDH“ obce), které zřizuje obec, resp. město, a činnost v těchto jednotkách vykonávají členové jednotek sborů dobrovolných hasičů obce na základě dobrovolnosti, příp. někteří členové mohou vykonávat činnost v pracovním poměru k obci nebo hasičskému záchrannému sboru kraje,
3. jednotky hasičského záchranného sboru podniku (HZS podniku), zřizované právnickými osobami nebo podnikajícími fyzickými osobami, které provozují činnosti se zvýšeným nebo s vysokým požárním nebezpečím, a činnost v těchto jednotkách vykonávají zaměstnanci právnických osob nebo podnikajících fyzických osob jako své povolání v pracovním poměru,

4. jednotky sborů dobrovolných hasičů podniku (SDH podniku), zřizované právníckými osobami nebo podnikajícími fyzickými osobami, které provozují činnosti se zvýšeným nebo s vysokým požárním nebezpečím, a činnost v těchto jednotkách vykonávají zaměstnanci právníckých osob nebo podnikajících fyzických osob na základě dobrovolnosti.

Na každý druh jednotky PO jsou stanoveny odlišné nároky z hlediska jejich operační hodnoty, dané dobou výjezdu od nahlášení mimořádné události a maximální dobou dojezdu na místo zásahu a odlišné nároky na osoby, vykonávající činnost v těchto jednotkách, z hlediska odborné, fyzické, zdravotní a psychické způsobilosti (Vyhláška č. 247/2001 sb. O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany ve znění vyhlášky č.226/2005 sb. s. 4).

3.3 Sekce spadající pod požární ochranu a jejich funkce

Odbor operačního řízení, komunikačních a informačních systémů

Odbor operačního řízení a komunikačních a informačních systémů odpovídá za plnění úkolů v rámci operačního řízení jednotek PO a složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“), za výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí, zabezpečení provozu jednotného systému varování a za krizovou komunikaci. Odbor se vnitřně dělí na oddělení krajské operační a informační středisko (dále jen „KOPIS“) a oddělení komunikačních a informačních systémů (dále jen „KIS“), jehož součástí je pracovník geografických informačních systémů (MV-Generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 93).

Oddělení KOPIS (Krajské operační a informační středisko)

Stálými orgány pro koordinaci složek IZS jsou operační a informační střediska integrovaného záchranného systému, kterými jsou podle § 5 zákona o IZS operační a informační střediska HZS krajů (v podmínkách Zlínského kraje je to KOPIS se sídlem ve Zlíně). KOPIS je jediným partnerem pro příjem tísňového volání s oprávněním nasadit síly a prostředky na likvidaci mimořádných událostí. Organizační součástí KOPIS je pracoviště telefonního centra tísňového volání 112 (dále jen „TCTV 112“) (MV-Generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 94).

Odbor Integrovaného záchranného systému a služeb

Odbor IZS a služeb odpovídá za řešení problematiky IZS kraje, koordinaci záchranných prací a spolupráci složek IZS, za usměrňování, koordinaci a kontrolu činnosti jednotek PO, za plnění úkolů strojní, chemické a technické služby, za organizaci a výkon služby v jednotkách HZS kraje a odbornou přípravu v této oblasti. Odbor se vnitřně dělí na oddělení IZS a řízení jednotek PO a oddělení služeb. V čele odboru IZS a služeb je ředitel odboru, který přiměřeně plní i úkoly ředitele územního odboru v sídle HZS kraje (Zákon 239/2000 sb. o IZS a o změně některých zákonů, HLAVA II).

Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení

Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení odpovídá za řešení problematiky ochrany obyvatelstva včetně varování, evakuace, nouzového přežití a školení a odpovídá za zpracování havarijních plánů a krizového plánu kraje. Plní současně i úkoly pracoviště ochrany a přípravy obyvatelstva a pracoviště krizového řízení pro územní odbor v sídle HZS kraje. Oddělení se vnitřně dělí na pracoviště ochrany a přípravy obyvatelstva a pracoviště krizového řízení (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 98).

Oddělení krizového řízení

Pracoviště krizového řízení plní zejména následující úkoly:

- zabezpečuje zpracování krizového plánu kraje,
- ve spolupráci s úsekem IZS a operačního řízení zpracovává havarijní plán kraje a vnější havarijní plány,
- koordinuje zpracování opatření při přechodu z mírového na válečný stav v působnosti HZS kraje,
- zpracovává podklady do plánu nezbytných dodávek kraje a plánu nezbytných dodávek Ministerstva vnitra pro krizové situace včetně válečného stavu (Valášek, Kovařík a kol., 2008, s. 7).

3.4. Spolupráce HZS s ostatními složkami integrovaného záchranného systému

Integrovaný záchranný systém je **efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace** záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy,

fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a přípravě na mimořádné události. Tak aby stručně řečeno „nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel“ (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 92).

Základní složky IZS:

- Hasičský záchranný sbor České republiky,
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Zdravotnická záchranná služba,
- Policie České republiky.

Ostatní složky IZS:

- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- Obecní policie,
- Orgány ochrany veřejného zdraví,
- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- Zařízení civilní ochrany,
- Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, s. 93).

Hasičský záchranný sbor ČR je hlavním koordinátorem a páteří integrovaného záchranného systému. V praxi to znamená, že pokud zasahuje více složek IZS, na místě většinou velí příslušník Hasičského záchranného sboru ČR, který řídí součinnost složek a koordinuje záchranné a likvidační práce. Operační a informační středisko IZS (je jím operační a informační středisko HZS ČR) povolává a nasazuje potřebné síly a prostředky jednotlivých složek IZS v konkrétních lokalitách. Na strategické úrovni je pak integrovaný záchranný systém koordinován krizovými orgány krajů a Ministerstva vnitra.

Dle zákona o integrovaném záchranném systému velitel zásahu má při provádění záchranných a likvidačních prací rozsáhlé pravomoci. Může mj. zakázat nebo omezit vstup osob na místo zásahu, nařídít evakuaci osob nebo stanovit jiná dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí, velitel zásahu je rovněž ze zákona

oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci. Firmy a občané mají ze zákona povinnost tuto žádost o pomoc při řešení mimořádné události vyslyšet. Integrovaný záchranný systém vymezuje zákon č. 239/2000 Sb. Jeho základy však byly položeny již v roce 1993 (MV-generální ředitelství HZSČR, 2004, s. 104).

4. Prevence v požární ochraně

Základním principem požární prevence v ČR je vytváření a rozvíjení podmínek pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci v případě vzniku požáru. K tomu byly právními předpisy stanoveny povinnosti ministerstev a jiných státních orgánů, právnických a fyzických osob, postavení a působnost orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinnosti jednotek požární ochrany.

Je možno konstatovat, že existující právní rámec systému ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot vytváří dostatečný prostor a stanoví odpovídající podmínky pro zajišťování úkolů souvisejících s ochranou před požáry - tedy i pro oblast požární prevence. To však neznamená, že nebudou analyzovány možné problémy a v souvislosti se sledovanými vývojovými trendy (například ve výstavbě) nebudou hledány další možnosti a (například za využití zmocňovacího ustanovení uvedeného v § 24 odst. 2 zákona o požární ochraně) následně realizovány příslušné legislativní kroky k dalšímu doplnění právního rámce upravujícího oblast požární prevence (MV-Generální ředitelství HZS ČR, Koncepce požární prevence v české republice, 2003, s. 5).

Odbor prevence také odpovídá za zabezpečení výkonu státního požárního dozoru v kraji, podílí se na odborné přípravě hasičů, na preventivně výchovné činnosti a organizuje v rámci své působnosti porady a metodická zaměstnání, plní současně i úkoly oddělení prevence územního odboru v sídle HZS kraje. Odbor se vnitřně dělí na oddělení kontrolní činnosti a zjišťování příčin vzniku požárů a oddělení stavební prevence.

Hasičské záchranné sbory krajů zabezpečují plnění úkolů na úseku požární prevence převážně jako součást výkonu státního požárního dozoru. Tedy zejména při požárních kontrolách, stavební prevenci, schvalování posouzení požárního nebezpečí a zjišťování příčin vzniku požárů (MV-Generální ředitelství HZS ČR, Koncepce požární prevence v české republice, 2003, s. 26).

4.1 Funkce prevence v požární ochraně

Oddělení prevence zejména posuzuje územně plánovací dokumentaci, podklady pro vydání územního rozhodnutí, projektovou dokumentaci stavby ke stavebnímu řízení, projektovou dokumentaci k povolení změny stavby před jejím dokončením, dokumentaci k řízení o změně v užívání stavby, k nařízení nezbytných úprav, k nařízení zabezpečovacích prací, k řízení o zjednání nápravy a k povolení výjimky v rozsahu požárně bezpečnostního řešení podle zvláštních právních předpisů (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 4).

Další funkce:

- a) ověřuje, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb vyplývající z posouzených podkladů a dokumentace včetně podmínek vyplývajících z vydaných stanovisek,
- b) zabezpečuje plnění úkolů orgánů v územním a stavebním řízení z hlediska ochrany obyvatelstva,
- c) vede evidenci staveb CO a staveb dotčených požadavky CO,
- d) podílí se na přípravě nařízení kraje na úseku požární ochrany,
- e) podílí se na posuzování bezpečnostní dokumentace zpracovávané a předkládané v rámci prevence závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky,
- f) schvaluje posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím,
- g) provádí zjišťování příčin vzniku požárů a okolností majících vliv na šíření požáru,
- h) zpracovává předepsanou dokumentaci v oblasti zjišťování příčin vzniku požárů,
- i) spolupracuje s odbornými pracovišti HZS ČR a Policie ČR,
- j) zpracovává rozborů požárů,
- k) vykonává státní požární dozor formou kontroly dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně,
- l) zpracovává podklady k vydání právních předpisů pro příslušné správní orgány kraje v oblastech, které vymezuje zákon,
- o) vykonává státní správu na úseku prevence závažných havárií (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 5).

4.2 Státní požární dozor jako součást prevence

Souhrnný název státní požární dozor zahrnuje jednotlivé oblasti činností, které jsou vykonávány příslušnými orgány, které zde zastupují stát. Dotčenými orgány státní správy na úseku požární ochrany a orgány vykonávající státní požární dozor jsou Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR a hasičské záchranné sbory krajů.

Cílem jednotlivých oblastí činností je zajištění odpovídající míry požární bezpečnosti občanů. Způsob dosahování tohoto cíle se u jednotlivých oblastí činností liší. Např. při posuzování stavební dokumentace se jedná o dohled nad správným vyprojektováním stavby tak, aby splňovala stanovená kritéria na požární bezpečnost. U kontrolní činnosti se jedná o průběžný dohled státu nad dodržováním povinností např. při provozování činností v již postavených stavbách. Zjišťováním příčin vzniku požáru se zjišťuje nejen příčina požáru, ale také kdo je odpovědný za vzniklý požár, tzn. za vzniklou škodu (Damec, Glomb, Kalvarová a kol., 2003, s. 121-122).

Státní požární dozor vykonává:

Místně příslušný hasičský záchranný sbor kraje s výjimkou posuzování výrobků a funkčnosti systémů vyhrazených požárně bezpečnostních systémů.

Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pouze posuzováním dokumentace podle stavebního zákona a ověřováním dodržení podmínek požární bezpečnosti staveb u staveb, které se mají uskutečnit na území dvou nebo více krajů, nebo u staveb, které si vyhradí.

Příslušníci pověřeni plněním úkolů na úseku požární ochrany jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které v obecném zájmu nebo v zájmu zúčastněných osob mají zůstat utajeny před nepovolanými osobami. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení pracovního poměru nebo po splnění úkolu. Příslušníci jsou oprávněni provádět potřebná zjištění a služební úkony, nahlížet do příslušné dokumentace a požadovat potřebnou součinnost (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 27).

Státní požární dozor se vykonává:

- ověřováním, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb vyplývající z posouzených podkladů a dokumentace podle předchozího bodu včetně podmínek vyplývajících z vydaných stanovisek,
- schvalováním posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím,
- zjišťováním příčin vzniku požárů,
- kontrolou připravenosti a akceschopnosti jednotek požární ochrany,
- ukládáním opatření k odstranění zjištěných nedostatků a kontrolou plnění těchto opatření.

Státní požární dozor u fyzických osob se vykonává v omezeném rozsahu plnění povinností např., pokud je fyzická osoba vlastníkem společných prostor v objektu, se provozují činnosti jiné právnické nebo podnikající fyzické osoby nebo je fyzická osoba vlastníkem nebo uživatelem zdrojů vody pro hašení požárů nebo vlastníkem nebo uživatelem lesů v souvislých lesních porostech o celkové výměře vyšší než 50 hektarů (MV-generální ředitelství HZSČR, 2003, s. 28).

4.3 Spolupráce prevence HZS s orgány veřejné a státní správy

Spolupráce prevence s orgány správy veřejné, státní, popřípadě ministerstvem vnitra je nedílnou součástí požární ochrany. Všechny tyto složky upravují povinnosti prevence v požární ochraně a naopak prevence udává podmínky, které tyto orgány musí dodržovat.

Veřejná správa:

Orgány veřejné správy mají v systému ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot nezastupitelnou úlohu. V souvislosti s reformou veřejné územní správy, která ukončila činnost okresních úřadů ke dni 31. 12. 2002 a převzetí jejich některých funkcí od 1. 1. 2003 obcemi s rozšířenou působností, byly provedeny změny právních předpisů upravujících postavení, působnost a povinnosti příslušných orgánů veřejné správy. Tyto změny bezprostředně zasáhly také do právního rámce vymezujícího vytváření podmínek pro účinnou ochranu životů, zdraví a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. Tedy skutečnosti upravené

právními předpisy bezprostředně souvisejícími se zákonem o požární ochraně (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 10).

Ministerstvo vnitra:

Úkoly Ministerstva vnitra (dále jen "ministerstvo") na úseku požární ochrany jsou vymezeny zákonem o požární ochraně, zejména ustanoveními § 24 a § 25. Kromě toho plní obdobně povinnosti uložené zákonem o požární ochraně právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám.

Za stěžejní je možno v tomto směru považovat úkoly odboru prevence související s koncepcí organizace a rozvoje požární ochrany, řízením výkonu státní správy v dané oblasti a dále zejména následující úkoly:

- a) výkon státního požárního dozoru podle § 31 odst. 1 písm. b) a c) zákona o požární ochraně u staveb, které se mají uskutečnit na území dvou nebo více krajů nebo u staveb, které si ministerstvo vyhradí,
- b) plnění úkolů dotčeného orgánu státní správy na úseku požární ochrany,
- c) poskytování odborné a metodické pomoci při posuzování dokumentace staveb,
- d) kontrolní činnosti ve vztahu k HZS krajů,
- e) stanovení postupu a v závažných případech též účast při zjišťování příčin vzniku požárů; zpracovávání rozborů příčin vzniku požárů,
- f) podíl na přípravě podkladů pro řízení systému vzdělávání a odborné přípravy na úseku požární ochrany (MV-generální ředitelství HZSČR, 2003, s. 14).

Státní orgány:

státní orgány mají podle zákona o požární ochraně v rozsahu své působnosti (§ 3 odst. 1 zákona o požární ochraně) spolupracovat s ministerstvem při zpracovávání koncepce rozvoje požární ochrany. Její součástí by měly být i vybrané koncepční úkoly a další činnosti vyplývající ze stanoveného zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku požární ochrany. Je možno konstatovat, že ke spolupráci při zpracování resortních koncepcí rozvoje požární ochrany, až na výjimky, dosud nedošlo.

Do složek státních orgánů se počítají **orgány kraje** (Krajský úřad, hetman, rada kraje) a **orgány obce** (obecní úřad, starosta, rada obce) (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 13).

Orgány kraje v přenesené působnosti projednávají koncepci požární ochrany kraje a v samostatné působnosti roční zprávu o stavu požární ochrany v kraji. Nedílnou součástí těchto dokumentů je stanovení priorit a koncepčních cílů v oblasti požární prevence, resp. hodnocení výkonu státního požárního dozoru, preventivně výchovné činnosti a plnění dalších úkolů uvedených v koncepci požární ochrany.

Mezi stěžejní úkoly orgánů kraje v oblasti požární prevence patří vydání právních předpisů kraje. Zejména nařízení, kterými stanoví podmínky k zabezpečení zdrojů vody určených k hašení požárů, podmínky k zabezpečení požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru, v budovách zvláštního významu a při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob (MV-generální ředitelství HZS ČR, 2003, s. 14).

Orgány obce plní úkoly na úseku požární prevence podle zákona o požární ochraně především v samostatné působnosti. Za stěžejní lze považovat organizování preventivně výchovné činnosti, zpracování stanovené dokumentace požární ochrany⁵⁾ a vydávání závazných vyhlášek (se stanovením požárních řádů a podmínek k zabezpečení požární ochrany při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob).

Z hlediska celkového zabezpečení požární ochrany v obcích má plnění jejich úkolů na úseku požární prevence značný význam také při zřizování ohlašoven požárů a dalších míst, odkud lze hlásit požár, jakož i při zabezpečování zdrojů vody pro hašení požárů a jejich trvalé použitelnosti a při stanovení dalších zdrojů vody pro hašení požárů a podmínek pro zajištění jejich trvalé použitelnosti (Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, hlava II § 29).

4.4 Prevence požárů u dětí

Z hlediska statistického sledování jsou příčiny vzniku požárů tříděny do několika kategorií.

Samostatnou kategorii představují požáry, které způsobily děti do 15 let. Do dané kategorie spadají jen případy, kdy byl pachatel usvědčen a je jednoznačně prokázáno, že požár vznikl zaviněním ze strany osoby mladší 15 let. Od 1. 1. 2007 ke dni 14. 5. 2010 došlo v rámci HZS Zlínského kraje ke 35 požárům způsobeným dětmi do 15 let se škodou přes 3 661 500.

V rámci republiky za rok 2008 děti způsobily 260 požárů s 1 úmrtím a 34 zraněnými se škodou 25.484 200,- Kč (uvedeno ve statistické ročence) (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. 2007, s. 9).

Je více než pravděpodobné, že se děti do 15 let podílejí na příčinách vzniku požárů daleko větší měrou a jejich vliv nacházíme i v jiných kategoriích. Samostatnou kategorií pro zatřídění příčin vzniku požárů jsou požáry tzv. dále nedošetřované, jedná se o požáry přírodních porostů (s výjimkou lesních), odpadů, demolice vraků vozidel, vznícení potravin při vaření a vznícení sazí v komíně. U těchto požárů nevzniká škoda na majetku, nedochází k jeho rozšíření mimo místo vzniku, usmrcení nebo zranění osob. Ze zkušeností je známo, že v mnoha případech jsou tyto požáry zakládány právě dětmi. Mezi ně patří např. požáry odpadků v kontejneru. Jako příčina zapálení odpadků v kontejneru je často stanoveno několik verzí: úmyslné jednání dospělé osoby eventuálně dítěte do 15 let nebo jejich nedbalostní chování (odhození neuhášené zápalky či nedopalku cigarety mezi odpadky (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. 2007, s. 11).

Když se zaměříme na prevenci požárů u dětí, tak se často spojuje s prevencí proti kouření, protože velké procento požárů způsobených dětmi vzniká právě odhozením nedopalku. Efektivní preventivní práce ve škole vzniká kombinací různých prvků aktivit podporujících cíle prevence. V preventivní práci je považováno za nedostatečné soustředit se jen na bezprostřední problém, kterému se chce předejít (například problému kouření na 2. stupni základních škol), ale je třeba se pokusit zmírnit jej nebo zastavit dříve, než začne dítě ohrožovat na zdraví. Mnohem efektivnější je zaměřit se na daný problém komplexně a v delším časovém rámci, tzn. působit na dítě tak, aby se zlepšila ochrana jeho duševního zdraví, aby bylo odolné vůči rizikovým faktorům zvenčí, aby se nesnažilo řešit problém kouřením (ANDRÝSEK, P. čl. Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže 2005-2010, [online]).

V rámci výuky dle školních učebních osnov se děti dozvědí řadu informací týkajících se např. práv dítěte, ekologie, ale i o tom, jak předejít požáru, co dělat v případě vzniku mimořádné události, mají informace pouze rámcové. Počátkem devadesátých let minulého století byl na školách zrušen předmět branná výchova, který alespoň částečně poskytoval informace o tom, jak se zachovat v případě vzniku mimořádné události. Od této doby nebyl vyučován ucelený předmět zabývající se touto problematikou.

Důležitým mezníkem se stal pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) ze dne 4. března 2003 pod č. j. 12050/2003 - 22 k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů.

Je důležité, aby informace o tom, jak se před mimořádnými událostmi chránit a jak při nich postupovat byly předávány a připomínány všem bez rozdílu věku, včetně dětí, a to v periodických intervalech. Tím bude zajištěno, že se potřebné preventivní informace podaří postupně dostat do širšího povědomí obyvatelstva.

Program „ Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ je z výše uvedených důvodů cíleně směřován na děti základních škol, aby získaly potřebné základní vědomosti v popisované oblasti (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M. 2006, s. 5).

5 Praktická část

Než vytyčíme cíle a přistoupíme k problémové podstatě praktické části, rádi by jsme přiblížili a popsalí preventivně výchovný program na školení dětí v problematice požární ochrany „Hasík“, protože k pozdějšímu pochopení jak cílů, tak i výsledků, je potřeba poznat jeho historii, záměry a v neposlední řadě tématické členění výuky.

Preventivně výchovný program „Hasík CZ“ vznikl v roce 1996 na tehdejší stanici HZS Bruntál. Do roku 1998 probíhalo jeho zkušební ověřování na školách a tvorba metodiky práce s dětmi, po roce 1998 byl program postupně aktualizován a šířen v bruntálském regionu a následně po celé ČR. Od roku 2000 je oficiálním realizátorem sdružení Citadela Bruntál ve spolupráci s HZS krajů (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M, 2007, s. 8).

Preventivní program na školách se skládá ze dvou hlavních částí. První část sestává z opravdu základních informací a poznatků a je určena dětem ve věku cca. 7 - 10 let (1. stupeň) základního školství. V druhé části určené pro žáky ve věku 11 – 15 let (2. stupeň) je již výuka doplněna o tematiku náročnější a není již vedena tak hravou formou jako část první. Cílovou skupinu tedy tvoří žáci 2. a 6. třídy základní školy.

Podstatou preventivně výchovného působení na děti je především vzájemná důvěra a efektivní komunikace mezi instruktory a žáky. Velký důraz je kladen na použití maximálně názorných pomůcek a využití atraktivních preventivně výchovných materiálů. Tyto materiály (dětmi přinesené domů, příloha č.1) poslouží zároveň jako zdroj informací pro rodiče, kteří se takto rovněž nepřímo zapojí do programu preventivně výchovné činnosti (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M, 2007, s. 106).

Jedná se tedy o cílený a dlouhodobý program, jehož efektivita je zajišťována následujícími aspekty:

- Prostředkem ke sjednocení metodiky výuky dětí je realizace specializovaných výcvikových akcí pro instruktory PVCČ, kteří po jejich absolvování dochází za dětmi přímo do škol,
- Program má přesně vymezenou cílovou skupinu dětí - druhou a šestou třídu základních a speciálních škol, případně první ročník osmiletých gymnázií,
- Program má přesně stanoven minimální rozsah. Nosným pilířem jsou dva cykly výuky, a to vždy pro druhou i šestou třídu. Samotná výuka probíhající v jednom

cyklu má rozsah dvou hodin (nikoliv vyučovacích) a probíhá přibližně se čtrnáctidenním rozestupem obou hodin. Ke každému z cyklů je ve většině případů přiřazována ještě doplňková hodina (podle zájmu škol), kdy se jedná se o návštěvu třídy na hasičské stanici, která je spojena s další výukou (např. ukázka praktického použití PHP atd.). Nutno podotknout, že ne vždy je tento rozsah dodržován, ale je přizpůsoben požadavkům a možnostem dané školy,

- Informace předávají profesionálové - vyškolení instruktoři PVČ z řad HZS a v budoucnu i z řad SDH, kteří v rámci výuky působí vždy ve dvojicích a během výuky jsou využívány moderní pedagogické techniky, výuka hrou, názornost výuky podpořená vhodnými pomůckami. Děti jsou motivovány prostřednictvím odměn (materiály s preventivně výchovnou tematikou),
- Atraktivita výuky spočívá v interaktivitě programu, kdy žáci jsou takřikajíc přímo vtaženi do výuky (výuku provází nejrůznější scénky, hry a ukázky, jimiž děti samy sebe vzájemně učí),
- Prostřednictvím dětí je utvářen informační kanál mezi hasiči a rodiči dětí - je to jeden z mála přirozených způsobů, jak lze alespoň částečně působit na současné dospělé (rodiče dětí). Děti přinášejí domů z každé hodiny informační letáčky o novinkách využitelných pro zvýšení bezpečnosti v rodinách (požární hlásiče, nové typy hasebních médií – typů PHP atd.). Je také počítáno s tím, že děti (například prostřednictvím domácího úkolu) rozpoutají doma s rodiči diskusi na některá z námi předem vybraných témat (např. odkládání zapalovačů a zápalek v domácnostech),
- Za pomoci dotazníků, které si jednotlivé kraje sestavují podle svého uvážení a rozsahu výuky.

Celý program je postaven na interaktivním působení, vzájemné komunikaci a důvěře mezi dvojicí instruktorů a dětmi (Mikulka, Š., Mikulka, B., Piňos, M, 2006, s. 12-13).

Současný stav zajištění programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ ve Zlínském kraji je následovný :

Jelikož se jedná o systém požární prevence a ochrany obyvatelstva s mnohaletou ověřenou efektivitou působení na děti, byl v roce 2006 program využit ke zpracování „Koncepce preventivně výchovné činnosti HZS Moravskoslezského kraje“, následně se

stal součástí obdobných koncepcí HZS krajů Olomouckého a Jihomoravského a v roce 2009 i HZS kraje Zlínského. Vzdělávací program je akreditován MŠMT osvědčením pod č. j. 27 938/2006-25-535.

Program je školám poskytován zdarma. Organizace a realizování programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ je na krajském ředitelství HZS Zlínského kraje zabezpečována v současné době odborem prevence prostřednictvím krajského koordinátora a na jednotlivých územních odborech HZS Zlínského kraje prostřednictvím koordinátora, příslušníka pracoviště ochrany obyvatelstva a krizového řízení (HZS Zlínského kraje, Hasík, 2009, s. 8-9).

Program „Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva“ **je založen na dobrovolnosti** (jak instruktorů, tak ředitelů a učitelů oslovených škol), nemusí mít tedy všechny základní školy o něj zájem. Podmínkou pro pokrytí většího počtu ZŠ vzdělávacím programem je získat a vyškolit dostatek kvalitních instruktorů z řad příslušníků HZS Zlínského kraje do budoucna i z řad sboru, případně civilních zaměstnanců.

V současné době ve Zlínském kraji absolvovalo tento vzdělávací program 25 příslušníků HZS Zlínského kraje, z toho 22 příslušníků je držiteli „Osvědčení“, tzn., že v současné době působí ve Zlínském kraji 11 dvojic instruktorů.

Při zájmu ze strany školských zařízení převyšujícím možnosti HZS zlínského kraje, jsou upřednostněny školy s místem působnosti pověřené obce (HZS Zlínského kraje, Hasík, 2009, s. 7-8).

Tématické členění výuky na školách je směřováno cíleně na žáky základních škol tak, aby se pokud možno ke každému dítěti dostaly informace o tom, jak předcházet mimořádným událostem a jak se v případě takové mimořádné události chovat (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2004, s. 7).

Tematické členění bloků prvního cyklu (1. stupeň ZŠ)

První hodina

1. blok (cca 20 minut)

- a) Úvod k prvnímu cyklu preventivně výchovné činnosti na školách
- b) Kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi)
- c) Jak poznáme hasiče (ukázka dýchacího přístroje)

2. blok (cca 20 minut)

- a) Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání
- b) V čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních čísel, jak správně nahlásit požár
- c) Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici

3. blok (cca 20 minut)

- a) Který oheň je „dobrý“ a který oheň je „zlý“ (proměna dobrého ohně ve zlý)
- b) Nalezené zápalky a „hra“ s nimi
- c) Co dělat, když na mě hoří oblečení a jaké jsou základní zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s. 14).

Druhá hodina

(realizovaná s odstupem cca. 2 týdnů)

1. blok (cca 10 minut)

- a) Krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině

2. blok (cca 30 minut)

- a) Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu
- b) Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s.

3. blok (cca 20 minut)

- a) Domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole
- b) Co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším

Třetí hodina

(doplňková - cca. 1 - 2 hodiny - realizovaná s odstupem cca. 2 týdnů)

- a) Opakování předchozí hodiny
- b) Prohlídka hasičské stanic (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s. 19).
- c)

Tematické členění bloků druhého cyklu (2. stupeň ZŠ)

První hodina

1. blok (cca 20 minut)

- a) Úvod k druhému cyklu výuky požární prevence na základních školách
- b) Hasiči a moje nové osobní zkušenosti s nimi (upřesnění dalších činností hasičů)

- c) Co je to IZS a číslo 112 - jednotné evropské číslo tísňového volání
- d) Nahlášení dopravní nehody a hlášení události pomocí krátké textové zprávy (SMS)

2. blok (cca 30 minut)

- a) Širší souvislosti přeměny „dobrého“ ohně v oheň „zlý“, a to především ve vztahu k nezodpovědnému jednání dětí i dospělých (zodpovědnost za mladší sourozence)
- b) Podrobnější a více aktivní první pomoc při popáleninách
- c) Co to jsou hasicí přístroje a „ohňový trojúhelník“

3. blok (cca 10 minut)

- a) Lesní požáry a požáry v přírodě (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s. 20).

Druhá hodina (realizovaná s odstupem cca. 2 týdnů)

1. blok (cca 10 minut)

- a) Krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině

2. blok (cca 25 minut)

- a) Další informace týkající se tématu „Na co nezapomenout při odchodu z domu“
- b) Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (odkud hrozí nebezpečí u nás doma)
- c) Nebezpečné plyny při požáru, první pomoc při nadýchání se kouře a co to je požární hlásič
- d) Únikové cesty veřejných budov a požární poplach v naší škole

3. blok (cca 25 minut)

- a) Co je to varovný signál a co dělat, když jej uslyším
- b) Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště - zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla
- c) Jak se chránit při úniku nebezpečných látek (prostředky improvizované ochrany)
- d) Další nebezpečí v přírodě i ve městě (doplňkové téma) (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s. 23).

Třetí hodina (doplňková cca. 1 - 2 hodiny - realizovaná s odstupem cca. 2 týdnů)

1. blok (cca 1 - 2 hodiny)

- a) Opakování předchozí hodiny
- b) Prohlídka hasičské stanice (Mikulka, Piňos, Mikulka, 2007, s. 26).

5.1 Vymezení cíle práce

Cílem praktické části je charakterizovat program „Hasík“ v ČR a Zlínském kraji a zmapovat jeho efektivitu.

Dále by jsme chtěli nastínit problémové otázky praktické části :

- Lze program „Hasík“ přizpůsobit požadavkům dané školy?
- Pomohla by programu spolupráce se členy ostatních složek IZS?
- Lze podle krátkého dotazníku dostatečně zajistit zpětnou vazbu?
- Je program aplikován na správné věkové skupiny?

5.2 Charakteristika a popis vzorku

Výzkumný vzorek představují žáci ze dvou základních škol ve městech Zlín a Otrokovice.

Základní škola Trávníky Otrokovice je velká sídlištní škola – 4 pavilony propojené spojovacím traktem s třídami a šatnami, ze kterých je možno přímo vyjít ven na trávu – pavilon D. V pavilonu A jsou třídy pro I. stupeň, v pavilonu B jsou odborné pracovny informatiky, chemie, fyziky, přírodopisu, zeměpisu a výtvarné výchovy. V pavilonu C jsou třídy pro žáky II. stupně. V pavilonu E je školní jídelna, školní družina, tělocvična a školní dílny. Škola má také hřiště a školní pozemky. Zde probíhal program u dvou šestých tříd, tedy 41 žáků.

Ve třídě 6. C, kde probíhala první výuka bylo 19 žáků, z toho 12 děvčat a 7 chlapců ve věkovém rozmezí 11-12 let. Žáci byli během výuky přemístěni z lavic do zadní části třídy, kde seděli v půlkruhu na židlích a sledovali výklad instruktorů.

Druhá třída 6.A byla tvořena 22 žáky z toho 12 dívkami a 11 chlapci ve věkovém rozmezí 11 – 12 let. Výuka probíhala v malé matematické učebně, takže žáci při výuce seděli po dvojicích v lavicích. Program zde probíhal v termínech 17.2. 2011 a 23.2. 2011.

Základní škola Zlín, Okružní 4685 je největší základní školou ve Zlíně. Je organizována jako úplná základní škola, na druhém stupni je v každém ročníku jedna třída s rozšířenou výukou tělesné výchovy se zaměřením na volejbal. Rozlehlý školní areál tvořený sedmi budovami leží uprostřed sídliště.

V prostorném interiéru kromě kmenových tříd slouží k výuce odborné učebny – fyziky, chemie, přírodopisu, zeměpisu, výtvarné výchovy, dvě počítačové učebny a dvě multimediální učebny, čtyři jazykové učebny, dvě hudebny, ale také cvičná kuchyňka, keramická dílna i učebna šití. Ke škole patří i školní pozemek a zahrada s průlezkami a malým altánem. Na základní škole probíhal program pouze u jedné 6. třídy o počtu 21 žáků, z toho 11 děvčat a 10 chlapců ve věkovém rozmezí 11 – 13 let. Program probíhal v části tělocvičny, kdy žáci seděli libovolně na žínkách. Zde probíhal program v termínech 3.3. 2011 a 16.3 2011.

5.3 Popis užití metody

Jako vhodnou metodou pro zmapování efektivity programu „Hasík“ byl zvolen dotazník, neboť umožňuje zkoumání většího počtu respondentů a tím i zevšeobecňování závěrů. Jde o kvantitativně orientovanou metodu mezi jejíž výhody patří zejména přehlednost, stručnost a syntetičnost výsledku. Výsledky této metody jsou jednoznačně vyjádřeny číselnými údaji, které mohou být matematicky vyjádřeny v procentech (Gavora, 2000, s. 31-32).

Dotazník se v programu „Hasík“ začal využívat až od roku 2006, tzn. 10 let po vzniku programu. Bylo to na doporučení instruktorů, kteří si chtěli zajistit zpětnou vazbu jak své práce, tak předávaných vědomostí. Nutno podotknout, že dotazníky byly a jsou využívány jen pro zmapování efektivity u 2. stupně.

Z počátku bylo sestaveno několik variant dotazníků, které byly jednotné pro všechny školy, bez rozdílů na to, jakou časovou dotaci na program jednotlivé třídy dostaly a v jaké rozsahu bylo učivo prezentováno. Tyto dotazníky se nesetkaly s velkou odezvou.

Proto byla od roku 2008 dána pravomoc na sestavování dotazníků do rukou samotných instruktorů, kteří si mohou tvořit na základě odpřednášeného učiva dotazník dle svého uvážení. Samozřejmě musí být zachována alespoň minimální struktura dotazníku, tj. alespoň 10 otázek, maximálně 15, otázky by měly být krátké a srozumitelné a zahrnovat stěžejní vědomosti z jednotlivých bloků programu. Jako

úspěšný výsledek bylo stanoveno minimálně **80% správně** zodpovězených otázek ve třídě nebo u daného celku.

Dotazník, který byl použit pro zmapování efektivity programu u těchto tříd sestavili instruktoři programu „Hasík“ HZS Zlínského kraje Mgr. Dagmar Syryčanská a Pavel Vavruša. Jedná se o dotazník tvořen 14 uzavřenými otázkami, kdy si žáci vybírají pouze ze dvou možností ANO – NE a jsou v něm zahrnuty stěžejní poznatky z jednotlivých bloků programu, které byly v hodinách probrány. Dotazník příkládám jako přílohu č.2.

5.4 Popis výzkumu

Začátek výzkumu lze datovat na leden roku 2011, kdy jsme s programem „Hasík“ oslovili 5 základních škol ve Zlínském kraji. Zájem projevily pouze tři, z čehož u dvou škol měl probíhat program pouze u 6.tříd a v obci Racková na 1. Stupni.

Naši instruktoři, kteří si tyto školy zajišťovali si v telefonických rozhovorech s řediteli daných škol domlouvali jak vhodné datum pro absolvování programu, tak jeho rozsah a časovou dotaci, kterou dané třídě vymezí.

Jak ředitel školy v Otrokovicích, tak ve Zlíně souhlasili se stanovenou dobou programu, což jsou 2 hodiny rozděleny do 6 bloků, z čehož druhá hodina je realizována s odstupem týdne.

Jelikož je jeden z instruktorů můj kolega, mohl jsem sledovat jeho přípravy na hodiny z bezprostřední vzdálenosti. Jako první byla na 17.2 2011 domluvena základní škola v Otrokovicích. Před samotnou výukou si oba instruktoři procházejí materiály, které mají připravené na výuku a domlouvají se, které učivo budou prezentovat a v jakém rozsahu. Po samotném příchodu do školy se jdou seznámit přímo s ředitelem školy, který je následně představuje třídním učitelům příslušných tříd, ve kterých bude program probíhat. Do třídy 6.C vcházíme za doprovodu třídního učitele, který nás představuje žákům.

Poté už výuku přebírají instruktoři a vysvětlují žákům, co je bude v následujících hodinách čekat. Stejný proces probíhá o hodinu později ve třídě 6.C.

Po skončení prvních hodin si instruktoři vyhodnocují jejich průběhy a domlouvají se, jaké témata budou prezentovat v následující hodině. Na základě toho, jakou problematiku přednášeli v prvních hodinách a co mají připraveno na hodinu druhou

mohou vybrat vhodné otázky pro sestavení dotazníku. Vybírají stěžejní otázky z každého bloku.

Druhá hodina začíná rychlým zopakováním důležitých věcí z předcházejících hodiny, poté následuje prezentování další látky. Na závěr tohoto bloku přichází čas na dotazníky, které instruktoři rozdávají žákům a vysvětlují jim princip vyplňování. Na jejich vyplnění mají libovolný čas. Všichni žáci odevzdávají dotazník do 10 minut.

Stejným postupem probíhala výuka i vyplňování dotazníků ve zbylých dvou třídách. Jelikož hodinová dotace byla u všech tří tříd stejná a prezentované učivo bylo ve stejném rozsahu, mohl se použít u všech stejný dotazník.

Díky tomu, že instruktoři vybírali od žáků dotazníky ihned po jejich vyplnění, byla zajištěna jejich 100% návratnost a bezprostředně po návratu na hasičskou stanici jsme mohli provést jejich vyhodnocení.

5.5 Vlastní výsledky

Dotazníky byly zpracovány vyhodnocením jednotlivých otázek. Výsledky dotazníku byly zaznamenány do tabulek.

Celkový počet respondentů z obou škol je 63, z toho 28 chlapců a 35 dívek. Přestože nebylo naším cílem zmapovat efektivitu programu u jednotlivých pohlaví, tak pro přehlednost použijí rozdělení na chlapce a dívky a v závěru i celkovou bilanci.

1. Je telefonní číslo na hasiče 150?

Tabulka 1.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	28	0,45	0	0
dívky	35	34	0,55	1	1
celkem	63	62	1	1	1

První otázka patřila mezi důležité, ale zároveň jednoduché, kde se očekával vysoký počet správných odpovědí. Telefonní čísla na jednotlivé složky IZS se opakují několikrát za vyučovací hodinu, o čemž vypovídá jediná špatná odpověď.

2. Můžu bezdůvodně telefonovat na tísňová čísla?

Tabulka 2.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	26	0,43	2	1
dívky	35	35	0,57	0	0
celkem	63	61	1	2	1

Na druhou otázku se předpokládal nízký počet špatných odpovědí. Tato otázka byla zařazena do dotazníku kvůli její právní důležitosti, protože zneužívání tísňových telefonních čísel je trestné.

3. Je telefonní číslo na hasiče bezplatné a funguje nepřetržitě?

Tabulka 3.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	27	0,45	1	0,33
dívky	35	33	0,55	2	0,66
celkem	63	60	1	3	1

U této otázky bylo velice důležité, aby děti věděly, že na tísňovou linku mohou volat kdykoliv během dne a že se nemusí ohlížet na finanční prostředky. Počet správných odpovědí byl opět velmi vysoký.

4. Je bezpečné u sebe nosit zápalky nebo zapalovač?

Tabulka 4.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	27	0,44	1	0,5
dívky	35	34	0,56	1	0,5
celkem	63	61	1	2	1

V dnešní době již velké procento dětí na základní škole kouří. To znamená, že u sebe nosí zápalky a zapalovače, které jsou velkým rizikem vzniku požáru. Nejen, že se mohou vznítit samovolně a způsobit poranění, ale i jejich odhození může mít za příčinu rozsáhlé požáry.

5. Je manipulace s otevřeným ohněm nebezpečná?

Tabulka 5.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	28	0,46	0	0
dívky	35	33	0,54	2	1
celkem	63	61	1	2	1

U této otázky bylo zapotřebí, aby si děti uvědomily, že manipulace s otevřeným ohněm je nebezpečná jak z důvodu jejich poranění, tak z důvodu požárně bezpečnostního. Proto jsme byli rádi, že byl tak vysoký počet správných odpovědí.

6. Má se popálenina chladit co nejdéle studenou vodou?

Tabulka 6.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	27	0,46	1	0,25
dívky	35	32	0,54	3	0,75
celkem	63	59	1	4	1

Když dojde k samotnému popálení pokožky těla, je důležité, aby si děti uvědomily, že jako prvotní zásah po zavolání záchranné služby je chlazení postiženého místa vodou. Chladit se má neustále až do příjezdu záchranné služby.

7. Mohu vstupovat na silnici, když vidím auto s výstražným znamením?

Tabulka 7.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	27	0,44	1	0,5
dívky	35	34	0,56	1	0,5
celkem	63	61	1	2	1

Tato otázka také patří mezi stěžejní a byla opakována několikrát během výuky. Děti musejí vědět, že pokud vidí nebo slyší auto s výstražným znamením, nesmí vcházet na vozovku, a to ani v případě, že na přechodu svítí zelená. Počet správných odpovědí opět odpovídá důležitosti otázky.

8. Víš, kde je ve tvém městě požární stanice?

Tabulka 8.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	26	0,45	2	0,40
dívky	35	32	0,55	3	0,60
celkem	63	58	1	5	1

Spíše doplňková otázka, jejíž problematika byla nastíněna jen okrajově. Třídy mají po ukončení programu možnost přijít na prohlídku požární stanice a udělat si tak přesný obrázek o činnosti hasičů.

9. Je dobré schovat se při požáru bytu do skříně?

Tabulka 9.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	26	0,46	2	0,33
dívky	35	31	0,54	4	0,37
celkem	63	57	1	6	1

Děti musejí vědět, že by se při vzniku požárů v prostorách domů nebo bytů neměly schovávat do nábytku, protože tento většinou dřevěný nábytek je vysoce hořlavý a pobyt v něm je velice nebezpečný.

10. Měl bych zavřít dveře a okna, když uslyším varovný signál sirény?

Tabulka 10.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	25	0,45	3	0,38
dívky	35	30	0,55	5	0,62
celkem	63	55	1	8	1

Jednotnému systému vyrozumění a varování byl ve výuce vymezen poměrně dlouhý čas. Když slyšíme sirénu, jedná se z velké pravděpodobnosti o požár nebo únik nebezpečných látek do ovzduší. Proto by jsme měli vždy zavřít dveře a okna. Tato otázka se ukázala ve výsledku jako nejvíce problémová, protože na ni odpovědělo špatně 8 žáků. Špatný výsledek přikládáme špatné prezentaci této problematiky.

11. Jsou označené únikové východy fosforovou tabulkou?

Tabulka 11.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	26	0,44	2	0,5
dívky	35	33	0,56	2	0,5
celkem	63	59	1	4	1

Jak ve školách, tak i veškerých veřejných budovách jsou únikové východy označeny fosforovými tabulkou, podle kterých by jsme se měli řídit při vzniku mimořádné události. Únikové východy jsou totiž nejefektivnějšími a nejbezpečnějšími trasami ven z budov.

12. Je telefonní číslo na záchrannou službu 155?

Tabulka 12.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	28	0,46	0	0
dívky	35	33	0,54	2	1
celkem	63	61	1	2	1

Další z velmi důležitých otázek. Záchranná služba patří k nejvytíženější složce IZS a komunikuje s lidmi, kteří bývají v bezprostředním ohrožení života a zdraví. Proto je nezbytně důležité znát číslo na ni. V tomto případě i 2 špatně zodpovězené otázky považujeme za neúspěch.

13. Mohu použít bezdůvodně přenosný hasicí přístroj ?

Tabulka 13.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	27	0,44	1	0,5
dívky	35	34	0,56	1	0,5
celkem	63	61	1	2	1

Už mnohokrát jsme se setkali s případy, kdy děti při hře použily přenosný hasicí přístroj a poškodily ho. Při výuce jsme apelovali na to, že hasicí přístroje nejsou na hraní a děti by si měly uvědomit, že správně funkční hasicí přístroj je při prvotním zásahu proti požáru velmi důležitý.

14. Líbily se ti tyto hodiny?

Tabulka 14.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	28	0,44	0	-
dívky	35	35	0,56	0	-
celkem	63	63	1	0	-

Konečná a doplňková otázka, kterou se ověřuje atraktivita programu.

Přehled celkových výsledků :

Tabulka 15.

Pohlaví	Počet žáků	Absolutní četnost správné odpovědi	Relativní četnost	Absolutní četnost špatné odpovědi	Relativní četnost
chlapci	28	376	0,45	16	0,37
dívky	35	463	0,55	27	0,63
celkem	63	839	1	43	1
Celkem v %	100	95,10	-	4,90	-

Celkem bylo položeno 63 žákům 882 otázek rozdělených po čtrnácti v jednom dotazníku. Z těchto 882 otázek jich bylo **správně zodpovězeno 839**, což je 95,10% úspěšnost a pouze **43 špatných odpovědí**, to je pouhých 4,90%.

5.6 Diskuse

Kdybych měl porovnat výsledky práce s těmi očekávanými, tak jsou určitě nadprůměrné. Pokud je nastolena laťka na 80% úspěšně zodpovězených otázek u daného celku, tak je našich zjištěných více jak 95 % vynikajícím výsledkem. Ovšem toto číslo bych bral spíše s rezervou, protože ne na každé škole a se všemi žáky se pracuje stejně

dobře, jako to bylo v tomto případě. Z výsledků, které byly zjištěny, je dále jasně znatelné, že program je předáván žákům natolik srozumitelně, že se dá jeho efektivita považovat za nadprůměrnou a jak autoři, tak instruktoři tohoto programu odvedli a odvádí výbornou práci.

Kdybych měl nahlédnout na zajišťování zpětné vazby tohoto programu, tak si myslím, že má stále velké rezervy. U žáků na prvním stupni tato zpětná vazba není zajištěna prakticky vůbec a u druhého stupně je to spíše na libovůli daných instruktorů.

Zpracovávání dotazníků a jejich následné vyhodnocování je jistě jak personálně, tak časově náročnou záležitostí, ale pokud se má kvalita programu posouvat dopředu, je zjišťování výsledků procesu nezbytnou záležitostí.

Ale i přes to si myslím, že má tento program obrovskou budoucnost, protože děti by měly být v této problematice vzdělávány. Ve školních vzdělávacích programech není tato problematika zahrnuta v takovém rozsahu, aby si ji osvojili na požadované úrovni.

Během zpracovávání této práce jsme pracovali se spoustou literatury a informací týkajících se dané problematiky a setkali se s různými názory. Při sestavování praktické části jsem měl možnost zapojit se osobně do preventivně výchovného programu v požární ochraně a ochraně obyvatelstva a mohl sledovat, jestli se setkává praxe s teorií. Zjištění bylo takové, že teoretické znalosti jsou nezbytnou a důležitou součástí vzdělávání, ale konkrétně v tomto programu je v popředí praktická znalost. Pokud by instruktoři předávali dětem jen strohé informace, které mají načtené z knížek a brožur, určitě by nebyl tento program tak atraktivní, jako když jej prezentují lidé s mnohaletými zkušenostmi v problematice a obohacují výklad o zážitky z praxe a řešení mimořádných událostí.

5.7 Závěr

Jak jsem naznačil již v úvodu, problematika kouření patří k největší světovým problémům dnešní doby. Kouření, pokud se u něj projeví závislost, je podle Mezinárodní klasifikace nemocí psychiatrické onemocnění s diagnózou F17. Ve své práci jsem se snažil poukázat jak na důsledky této drogové závislosti, tak nastínit formy pomoci, které lze použít na pomoc závislým jedincům. Největší změna by měla přijít ze strany zákonů, které jsou v naší republice proti tomuto problému opravdu benevolentní a z mého pohledu jej spíše podporují. Cigarety neohrožují populaci jen díky škodlivému

vlivu na zdraví, ale i z hlediska požárně bezpečnostního, na jehož základě byl sestaven preventivně výchovný program, který by měl budoucí generace proti tomuto riziku varovat.

Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva funguje v ČR již poměrně dlouho dobu, ale do roku 1996 bez řádného konceptu výuky a jejího prezentování.

Až program „Hasík“ přinesl přesné směrnice, jak se tato problematika bude přednášet a v jaké formě. Jako u školních vzdělávacích programů, tak i u „Hasíka“ muselo být zajištěno jak materiální vybavení, tak i personální obsazení. Dále být vymezeny věkové skupiny, kterým bude látka prezentována a v neposlední řadě sepsány oblasti, které se budou vyučovat a byly by vhodné pro danou věkovou skupinu. Lidé, kteří tento program tvořili i vyučují, nejsou jen teoretici, ale především dlouholetí členové Hasičského záchranného sboru a mohou tak dětem předat své zkušenosti.

O to více bych vyzdvihнул to, že celý tento program je dobrovolný a mnozí z členů hasičského sboru mu obětovávají svůj volný čas ve víře, že pomáhají předcházet mimořádným událostem a přispívají k jejich efektivnímu řešení.

Pro příklad efektivity programu bych přidal i případ, který se stal v našem kraji. Maminka přišla s dcerou na Zlínskou požární stanici s poděkováním instruktorům programu „Hasík“, kdy bratrovi této holčičky zapadl jazyk a začal se dusit. Matka si nevzpomněla na číslo záchranné služby, ale dcera pohotově zareagovala a z hodin výuky si vzpomněla alespoň na číslo 112 a operátorovi nadiktovala přesně ty informace, které byly potřebné pro včasný zásah. Hlavně kvůli takovým případům program „Hasík“ vznikl. I kdyby si děti zapamatovaly jen zlomek z přednášeného učiva, který by znamenal záchranu lidského života nebo pomoc v mimořádných situacích, nebylo vynaložené úsilí zbytečné.

Zpracování mé bakalářské práce mi poskytlo mnoho informací, které mohu uplatnit jak v běžném, tak kariérním životě.

Literatura :

- DAMEC, J., GLOMB, J., KALVAROVÁ, L., et al. *Vybrané kapitoly z požární ochrany II. díl*. Ostrava : [s.n.], 2003. 212 s. Dostupné z WWW: <fbi.vsb.cz>.
- GALLÁ, M., AERTSEN, P., DAATLAND, CH. a kol. *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí*. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. ISBN 80-86734-38-2.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- HRUBÁ, D., MATĚJOVÁ, H. *Závislost na nikotinu*. *Hygiena* 46, 2001, č. 2 Skriptum, s. 100-107.
- KOZÁK, J. T. a kolektiv. *Rizikový faktor kouření*. Praha : KPK, 1993. ISBN 8085267-42-X.
- KRÁLÍKOVÁ, E. *Pasivní kouř na důkazech založené zásady, chránit zdraví*. *Časopis lékařů českých*. 143b, 2004a. ISSN 0008-7335.
- KRÁLÍKOVÁ, E. KOZÁK, J. T. *Jak přestat kouřit*. 2 vyd. Praha: Maxdorf, 2007. ISBN 80-85912-68-6.
- MIKULKA, Š., MIKULKA, B., PIŇOS, M.: *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva (příručka pro instruktory)*. Praha: Citadela Bruntál, 2007.
- MIKULKA, Š., MIKULKA, B., PIŇOS, M.: *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany (příručka pro učitele středních škol)*. Praha: MV - generální ředitelství HZS ČR, 2006. ISBN 80-86640-35-5.
- MIKULKA, B.; MIKULKA, Š.; PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol*. Praha: Generální ředitelství HZS ČR, 2004. 178 s. ISBN 80-86640-21-3.
- MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Hasičský záchranný sbor České republiky*. Praha: MV, 2009. ISBN 978-80-86640-80-8 (brož.)
- MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Koncepce požární prevence v české republice*. Praha: MV, 2003. ISBN 80-86640-09-4.
- MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Požární ochrana*. Praha: MV, 2004. ISBN 80-86640-31-0.
- MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Koncepce ochrany obyvatelstva*. Praha: MV, 2008. ISBN 978-80-86640-91-4.
- MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR – *Tisková zpráva*, 2008. s. 3 – 8.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách: příručka pro pedagogy*. Praha: Sportpropag a.s., 1996.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: Třetí aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
- NEŠPOR, K. *Alkohol a jiné návykové látky u dětí: Prevence v rodině* (materiál byl zpracován pro Státní zdravotní ústav). 1. vyd. Praha: 2004.
- ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada publishing, 1997. ISBN 80-7169-512-2.
- SANDER, L. GILMAN a ZHOUN XUN. *Příběh kouře*. Praha: Dybbuk, 2006. ISBN: 80-86862-23-2.

SVOBODOVÁ, A., KOZÁK. T.,: *Mládež a kouření*. Praha: Ústav zdravotní výchovy, 1986.

VALÁŠEK, KOVAŘÍK a kol. *Krizové řízení*. Praha: MV, 2008. ISBN 978-80-86640-93-8.

ŽALOUĐÍKOVÁ, I. *Normální je nekouřit*. 1.vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-128-6.

Zákony a vyhlášky:

ZÁKON 239/2000 sb. *O integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*, HLAVA II.

VYHLÁŠKA č. 247/2001 sb. *O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*, ve znění vyhlášky č.226/2005 sb. s. 2-4.

ZÁKON 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005 *o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů*, ve znění zákonů č. 225/2006 Sb., č. 274/2008 Sb. a č. 305/2009 Sb.

ZÁKON č. 133/1985 Sb., *O požární ochraně*, HLAVA II § 29.

Internetové odkazy:

ANDRÝSEK, P. čl. *Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže 2005-2008*, [online]. 2005/2008, poslední aktualizace 26.03.21.[cit.15.3.2011]. Dostupné na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani> >.

LANGROVÁ, K. *Česká koalice proti tabáku* [online]. Praha: 2008 [cit. 2011-11-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.dokurte.cz/>>.

Drogový informační server [online]. 8. 10. 2007 [cit. 2011-03-07]. *Legislativa EU týkající se kontroly tabáku*. Dostupné z WWW: <drogy.net>.

HZS Zlínského kraje [online]. Zlín: 2009 [cit. 2011-03-14]. *Program výchovy dětí v oblasti PO*. Dostupné z WWW: <hzs-zlkraje.cz>.

Rámcová úmluva o kontrole tabáku. *Světová zdravotnická organizace* [online]. 2003, č.1, [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <dokurte.cz>.